

REVELATIO

WILHELM DANCĂ

**MYSTERIUM CHRISTI
I**

Meditații despre Crăciun

Ratio et Revelatio
2020

Redactor: Otniel Vereș
Coperta: Stejărel Decu-Jerep
DTP: Stejărel Decu-Jerep

Copyright © 2020

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DANCĂ, WILHELM

Mysterium Christi / Wilhelm Dancă. - Oradea: Ratio et Revelatio, 2020-
6 vol.

ISBN 978-606-9659-17-5

Vol. 1: Meditații despre Crăciun. - 2020. - ISBN 978-606-9659-18-2

2

Editura Ratio et Revelatio, Oradea
Str. Sofiei nr 3, Bihor, România, 410183
e-mail: office@ratioetrevelatio.com

www.ratioetrevelatio.com

Cuvînt înainte

Cu bucurie și speranță încredințez cititorilor un volum de meditații despre misterul Întrupării lui Christos celebrat de Biserica Catolică în Timpul Crăciunului. Ele s-au născut din transcrierea și redactarea unor omilii despre Crăciun rostite în Catedrala „Sfîntul Iosif” din București în ultimii ani. Inițiativa alcătuirii volumului aparține prietenilor din capitală, din țară sau din lumea largă, de altfel foarte mulți, care mi-au cerut insistent lucrul acesta după ce au auzit predici rostite de mine în biserică, în timpul sfintei liturghii, sau înregistrate pe rețelele de socializare ori pe YouTube.

Există o diferență între omilia ținută în biserică, în mijlocul credincioșilor, și cea transformată în meditație scrisă. În interiorul spațiului sacru există un fluid de energie pozitivă, un magnetism spiritual, care mă inunda, astfel încît nu știu, de fapt, cine dă și cine primește. Diferența de stil, de redare va fi resimțită de cei care au auzit deja conținutul meditațiilor.

Lăsînd deoparte prima și ultima meditație, celelalte sînt omilii transcrise după înregistrări video și audio. Punctul de pornire este evanghelia duminicii sau a sărbătorii din perioada numită liturgic „Timpul Crăciunului”, care începe cu prima duminică din Advent și se încheie cu duminica Botezului Domnului. Am încercat să intru în straturile adînci ale temelor biblice din Cuvîntul lui Dumnezeu, pe care l-am propus aici în traducerea realizată de Francisca Băltăceanu și Monica Broșteanu, cărora le mulțumesc și pe această cale pentru că mi-au pus la dispoziție varianta recentă a Evangheliilor în limba română.

Meditațiile despre Crăciun sînt răspunsurile mele interioare la provocările evenimentului Întropării, răspunsuri pe care le-am pregătit folosindu-mă de intuițiile unor Părinți ai Bisericii, filozofi, teologi, scriitori și artiști. Asemenea meditației introductive și celei finale, celelalte din cuprinsul volumului au un caracter filozofic, teologic și literar. Prima meditație poate fi subintitulată „Crăciunul filozofilor”, pentru că propun aici o analiză scurtă a modului în care s-au raportat cîțiva filozofi moderni și contemporani la sărbătoarea Nașterii Domnului. Printre aceștia se numără: Georg Friedrich Hegel, Jean-Paul Sartre sau Edith Stein. Ultima meditație are un caracter literar și spiritual, pentru că este o analiză teologico-literară a ideii de Crăciun la poetul Vasile Voiculescu. Scopul introducerii acestui text este evidențierea specificului sărbătorii Crăciunului în România, țară punte între Orient și Occident, deci punerea în lumină a Crăciunului din creștinismul oriental.

În articularea teoretică a meditațiilor folosesc deseori pilde, exemple, analogii luate din lucrările unor filozofi și teologi, sau metafore extrase din operele marilor

nume ale literaturii universale. De aceea, meditațiile au un caracter filozofic, teologic și literar în sens larg. Pot fi găsite referiri la filozofi, precum Soren Kierkegaard și Blaise Pascal; la teologi, cum ar fi Henri de Lubac, Karl Rahner și Hans Urs von Balthasar; la Părinți ai Bisericii, ca Ioan Gură de Aur, Augustin, Anselm, Bernard și Toma de Aquino; la scriitori și poeți, cum sînt Dante Alighieri și Fiodor Dostoievski.

Conținutul celor mai multe dintre meditații are legătură cu temele liturgice propuse de Biserica Catolică în perioada Adventului, timp care înseamnă așteptare și pregătire sacramentală a credincioșilor pentru întîmpinarea sărbătorii Nașterea Domnului. Altele se referă la sărbătorile consacrate Fecioarei Maria din timpul Crăciunului, sau ale altor sfinți propuși în Advent ca modele de întîlnire și prietenie cu Christos, cum ar fi sfîntul Ioan Botezătorul sau sfîntul Ștefan.

La sfîrșitul volumului prezint un ghid liturgic pentru a descoperi mai ușor duminicile și sărbătorile care au stat la baza meditațiilor, astfel încît cititorul avizat să poată folosi volumul ca pregătire individuală pentru Crăciun. Tot la final propun și o bibliografie integrativă cu autori și titluri de cărți în limba română.

Meditații despre Crăciun este primul dintr-o serie de volume, serie intitulată *Mysterium Christi*, în limba română *Misterul lui Christos*. Un al doilea volum, aflat în pregătire, este dedicat Învierii Domnului, între Crăciun și Paște existînd o strînsă legătură; ceea ce s-a început la Întrupare, la Nazaret și Betleem, se va desăvîrși pe Calvar, la Înviere și Înălțare, pe Muntele Măslinilor la Ierusalim. Structura volumelor următoare va fi una similară, adică una specifică meditațiilor care la origine

au fost omiliile rostite în Catedrala Catolică „Sfântul Iosif” din București.

În meditațiile despre Crăciun din acest volum am pus accentul pe Crăciunul spiritual. Am vorbit și despre Crăciunul tradițional și cel comercial, dar am criticat variantele lui simplificate excesiv, cum ar fi Crăciunul spiritualist, tradiționalist sau consumerist. Observînd cu acea detașare specifică filozofului sau teologului religiilor formele pe care le îmbracă sărbătoarea Nașterii Domnului în zilele noastre, am susținut necesitatea de a recupera celebrarea Crăciunului din inimi. Dacă spiritul sărbătorii va porni din interior, Crăciunul se va întrupa în expresii pe măsura omului la nivel exterior, începînd cu tradițiile culinare, sociale, de divertisment și terminînd cu cele religioase și culturale.

Neîndoielnic, păstrarea echilibrului dintre latura sacră și cea profană a Crăciunului ține de misiunea instituțiilor religioase, a Bisericii. Astăzi fenomenul secularizării pare mai puternic decît rezistența sacralului din educația ce se propune în familie sau în școli. Se scriu cărți alarmiste, se publică studii, cifre și tendințe îngrijorătoare în ceea ce privește viitorul nu doar al sărbătorii Crăciunului, ci și al creștinismului ca atare. Totuși, istoria religiilor și, în special, istoria creștinismului nu încurajează disperarea. Nu mai vorbesc de credința și rugăciunea din inimile celor ce cred, care se transformă pe ei înșiși în bastioane ale rezistenței de neînfrînt.

În fine, cîtă vreme va mai fi un dascăl undeva într-un sat uitat de lume care va susține spiritul cultural al Crăciunului și un preot de țară, poate singur sau cu o comunitate mică în jurul lui, care poartă în suflet spiritul liturgic al Nașterii Domnului, dar și o familie obișnuită în care se cîntă colinde de Crăciun, cauza nu

este pierdută. *Meditații despre Crăciun* oferă motivații și vechi, și noi pentru reziliență spirituală, pentru celebrarea nașterii lui Isus nu doar la Betleem, ci și în inimi.

Mulțumesc tuturor acelor care m-au ajutat să pornesc la drum cu *Mysterium Christi* și să realizez această primă lucrare. Mă consider privilegiat de prietenia lor, care mă convinge în fiecare zi că există oameni „curați cu inima”, care-l văd deja pe Dumnezeu, deși lumea în care trăim este confuză. Mulțumesc din toată inima editurii Ratio et Revelatio, domnului Otniel Vereș, într-un chip deosebit, fiindcă a binevoit să găzduiască acest proiect editorial.

Mărturisesc că e o provocare și o bucurie pentru mine să-mi încredințez considerațiile omiletice unei edituri conduse de creștini aparținând unei confesiuni alta decât cea catolică, dar care au îmbrățișat cu multă căldură ideea publicării lor.

Aș fi la fel de bucuros dacă gândurile spirituale formulate în această carte vor găsi ecou în inimile cititorilor care cred sau caută să creadă în misterul Crăciunului, indiferent de confesiunea religioasă căreia îi aparțin. Pornind de la experiența liturgică și pastorală pe care o am de ani buni, duminică de duminică, la ora la care celebrez, 12.15, la Catedrala „Sfântul Iosif”, îndrăznesc să sper că toți ucenicii lui Isus, într-o zi, vor fi una (cfr. In 17, 21). „Vino, Doamne Isuse!” (Ap 22, 20).

Crăciun fericit!

București, 15 noiembrie 2020

Să ștergem praful de pe sărbătoarea Crăciunului!

Astăzi cuvântul „Crăciun” nu desemnează o aceeași realitate pentru toată lumea¹. Pentru unii înseamnă doar *Crăciunul profan*, tradiționalist și consumerist, care se celebrează prin întâlniri cu Moșu la serviciu, la școală sau în centrele comerciale; prin sacrificarea porcului, pregătiri culinare de sezon, împodobirea bradului și afaceri comerciale conexe, pe scurt, prin celebrări materialiste exterioare. În cazul acesta elementul spiritual poate să lipsească complet sau poate să supraviețuiască prin câteva simboluri religioase. Pentru alții termenul poate să desemneze *Crăciunul romantic*, care exaltă sentimentul de nevinovăție al copilăriei, al relațiilor călduroase din familie, al nostalgiei după o lume mai bună. Crăciunul romantic nu exclude elementul religios, ci îl

1. Într-o formă redusă și avînd ca titlu „Crăciun cu filozofi”, acest articol a apărut pentru prima dată în revista *Cultura*, nr. 555 (22 decembrie 2016) 8-9.

reduce la câteva „bune” practici: liturghie în noaptea de Crăciun (în cazul creștinilor catolici), felicitări, gesturi de caritate. În fine termenul poate să facă trimitere la *Crăciunul creștin*, care se celebrează prin participarea la liturgia Nașterii Domnului din biserici și se concretizează printr-o viață trăită potrivit valorilor evanghelice. După cum se știe, în centrul liturghiei Nativității este Pruncul, Fiul lui Dumnezeu și Fiul Mariei, care se naște la Betleem într-un grajd. Dacă sînt pătrunse de realitatea Întropării, detaliile Crăciunului capătă viață, dacă nu, rămîn „forme fără fond”. Teologul german Karl Rahner spunea: „Crăciunul înseamnă că El a venit, a luminat noaptea, a transformat noaptea înspăimîntătoare a neliniștilor și disperărilor noastre într-o Noapte Sfîntă”. Lucrul acesta îl vestește Crăciunul. Lucrul acesta trebuie să fie o realitate adevărată și permanentă în inimile și în sufletele noastre. Așadar, dacă Pruncul divin se află în centrul pregătirilor noastre pentru Crăciun, atunci, în Noaptea Sfîntă, toate formele de Crăciun vor căpăta semnificație și valoare: atmosfera de bucurie și de sărbătoare, luminile, bradul, schimbul de daruri, pentru că fiecare cadou poate să fie simbolul celui mai mare Cadou pe care ni l-a făcut Dumnezeu, și anume copilul Isus. Fără această Prezență pe care o inaugurează Isus în lume, nu doar pregătirile de Crăciun, ci toate căutările și idealurile noastre existențiale se golesc de sens².

Drumul spre Acela care este Adevărul Crăciunului este un drum comunitar și individual. Uneori comunitatea ajută persoana ridicîndu-i privirea spre înălțimi, alteori persoana deschide comunității orizonturi mai largi de înțelegere. Astfel, cu scopul de a primeni unele

2. Cf. Ferdinando Castelli, *Meditare il Natale. Letteratura e spiritualità*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 2013, pp. 109-110.

valori prăfuite ale Crăciunului, vă propun să ascultăm câțiva filozofi, asumându-mi în acest context convingerea lui Hegel care, criticând teologii de profesie din timpul său, îndemna să-i ascultăm mai curînd pe filozofi, fiindcă în aceste vremuri „adevărurile fundamentale ale creștinismului au fost menținute și păstrate de filozofie” și, în consecință, oamenii religioși ar trebui „să caute refugiu în filozofie”³.

Prima valoare prăfuită a Crăciunului este blocarea creștinilor culturali în dimensiunea istorică a Crăciunului și, în consecință, ruptura între Crăciunul liturgic și Crăciunul moral. În sensul acesta mi se pare că filozoful danez Søren Kierkegaard ar putea să ne ajute să înțelegem ceva mai bine taina Întrupării. Astfel primul adevăr despre Crăciun asupra căruia ne atrage atenția luteranul Kierkegaard este înjosirea sau umilirea Fiului lui Dumnezeu: „Creștinismul are mereu ca prim moment înjosirea și apoi ca al doilea moment o expresie paradoxală a înălțării. Christos se naște într-o iesle: ce înjosire! Dar apoi steaua strălucește deasupra și Regii vin să-l adore (*Mt 2, 1ss*); însă înjosirea

3. Hegel i-a criticat pe teologii de profesie acuzându-i că au redus revelația la câteva dogme, cum ar fi dogma trinitară, și au contribuit astfel la pierderea interesului față de Dumnezeu. Refuzînd să se ocupe de ceea ce este Dumnezeu în sine, nu doar de faptul că există, teologii s-au blocat în interpretări raționaliste și fideiste. Din perspectiva revelației divine, filozofia este mai ortodoxă decît religia, fiindcă filozofia caută să explice ce este religia. Obiectul filozofiei ca religie este Dumnezeu, nimic altceva decît Dumnezeu și revelația lui Dumnezeu. Filozofia interpretează religia, credința în Christos, evenimentul Christos. Pentru Hegel, Christos este un element universal abstract și semn a ceea ce este în mod real concret. Această calitate a lui Christos de a fi universalul concret va fi dezvoltat de teologul Hans Urs von Balthasar, dar și de istoricul religiilor, Mircea Eliade, la care sacrul este universalul concret.

nu este înlăturată. Acești Regi ne dau o impresie curioasă despre neputința lor: aduc personal aceste daruri prețioase, îl adoră pe Prunc, dar ieslea și sărăcia rămân neschimbate. Acesta este semnul divinității”⁴. Al doilea adevăr este că prezența istorică a lui Isus Christos pe pământ nu este doar un eveniment trecut. Iată ce spune la începutul lucrării *Școala creștinismului*: „Sînt optsprezece veacuri și mai mult de cînd Isus Christos mergea pe fața pămîntului, dar acesta nu a fost un eveniment asemenea altora care, doar după ce au trecut, trec în istorie și apoi, ca fapte de mult trecute trec mai departe în uitare. Nu, prezența Sa aici pe pământ nu va fi niciodată un eveniment de demult (...). Dar atîta vreme cît există un credincios, atunci acesta, tocmai pentru a fi devenit credincios, trebuie să fi fost – și ca credincios, trebuie să continue să fie – la fel de contemporan cu prezența Sa pe pământ cum au fost primii săi contemporani. Această contemporaneitate este condiția credinței și, mai strict definită, este însăși credința”⁵. Așadar, Isus, fiul Mariei, care s-a născut în urmă cu două mii de ani la Betleem, se poate naște astăzi prin credință în sufletul nostru, pentru a fi Emanuel, Dumnezeu-cu-noi. Prin credință putem deveni contemporani cu evenimentul nașterii lui Isus la Betleem. În fine, al treilea adevăr se referă la scandalul unui Dumnezeu Om: „Dumnezeu Omul este unitatea dintre Dumnezeu și un singur om luat izolat. Că stirpea omenească stă sau trebuie să stea în relație de rudenie cu Dumnezeu, asta este un vechi păgînism; dar că un singur om luat izolat este Dumnezeu, asta

4. Søren Kierkegaard, *Diario*, a cura di Cornelio Fabro, Brescia, 1980-1983, vol. VIII, p. 217.

5. Søren Kierkegaard, *Școala creștinismului*, trad. Mircea Ivănescu, Editura Adonai, Oradea, 1995, p. 17.

este creștinism, și acest un om singur luat izolat este Dumnezeu Omul. Nu există, nici în cer, nici pe pământ, nici în abisurile și nici în confuziile gândirii celei mai fantastice, posibilitatea unei asocieri, omenește vorbind, mai nebunești. Astfel se arată ea în situația de contemporaneitate; și cu Dumnezeu Omul nu e posibilă nici un fel de relație dacă nu se începe cu situația de contemporaneitate”⁶. Evident că rațiunea în fața acestui paradox absolut – Dumnezeu Omul – se poticnește, însă omul rațional poate vedea că scandalul se îndreaptă spre înalt, nu spre adâncuri și, apelînd la credință, intrînd în temporalitatea lui Isus Dumnezeu Omul, omul devine creștin.

A doua valoare prăfuită este armonia dintre Creator și creatură. Jean-Paul Sartre a vorbit despre acest adevăr. Fiind un filozof ateu, considera că „ideea de Dumnezeu este contradictorie”, iar „omul este o pasiune inutilă”. În ciuda convingerilor raționaliste și a abordării strict intelectualiste a existenței lui Dumnezeu, Sartre a scris o piesă de teatru pe tema Crăciunului. Lucrul acesta s-a întîmplat în timpul detenției sale din Germania, în 1940. Pentru a-și exprima recunoștința față de preoții catolici pe care i-a cunoscut aici, cu care a avut numeroase discuții în contradictoriu și cu care s-a împrietenit, a scris piesa intitulată *Joc de Crăciun*. Piesa urma să fie reprezentată în ajunul Crăciunului din acel an. Teza fundamentală a scenetei este că gloria Crăciunului constă în unirea dintre Creator și creatură în persoana lui Isus. Povestitorul principal din piesă este un orb din naștere. Astfel Sartre dă de înțeles că, deși ateu, rămîne deschis transcendenței, fiindcă, nu-i așa, orbii din naștere

6. *Ibidem*, pp. 100-101.